

Reference

1. Koyfman Yu International standardization and certification of quality / Koyfman Yu, A. Gerus, T. Kiseleva — Lviv—Kyiv, 1999. — P. 25—31.
2. *Kononenko I.* Method rapid analysis of the competitiveness of products / VI Kovalenko // *Economy of Ukraine*. — 2000 — № 2. — S. 38—40.
3. *Methods of quality assurance // Standards and Quality*. — 2000. — № 7. — S. 16—19.
4. Oleksenko P.I. Quality — key to improving the competitiveness of products / R.I. Oleksenko, Y.O. Lopushanskaya // *Efficient Economy*. — 2012. — № 12. [electronic resource]. — Access: <http://www.economy.nayka.com.ua>.
5. On Standardization: Law of Ukraine of 05.06.2014 p. № 1315—VII. [Electronic resource]. — Access: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
6. On Conformity: Law of Ukraine of 17.05.2001 № 2406—III. [Electronic resource]. — Access: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
7. The Minister continues to bring national standards into line with international requirements / Press service of the Ministry of Economic Development and Trade. [Electronic resource]. — Access: <http://www.kmu.gov.ua>
8. *Gumenyuk G.* Problems and prospects standardization of agricultural products / G. Gumenyuk // *Standardization, Methodology and Practice*. — 2014. — № 6. — P. 18—21.

Статтю подано до редакції 19.01.15 р.

УДК 657:330.341.1 (477)

*I. O. Шарко, канд. екон. наук, доцент
Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва*

ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

*I. O. Sharko, Candidate of economic
sciences (PhD), Associate professor
Kharkov national agrarian university named after V. V. Dokuchaev*

THE TENDENCIES OF ECONOMIC DEVELOPMENT AND PROSPECTS OF INNOVATIVE ACTIVITY OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

АНОТАЦІЯ. Проаналізовано закономірності економічного розвитку підприємств України. Висвітлено і економічно обґрунтовано шляхи ефективного інноваційно-інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інновації, розвиток, сільськогосподарські підприємства, інноваційно-інвестиційний проект, економічні цикли, точне землеробство.

ANNOTATION. Patterns of economic development of enterprises in Ukraine analyzed. Through effective innovation and investment support farmers lighted and economically justified.

KEY WORDS: innovation, development, agricultural enterprises, innovation and investment projects, economic cycles, precision agriculture.

Постановка проблеми. Світовий досвід показує, що найбільших успіхів у господарському розвитку в останні десятиліття досягають інноваційно орієнтовані підприємства. Інноваційні розробки аграрної спрямованості концентруються переважно в рамках сфер, прямо пов'язаних з ресурсозбереженням і підвищенням ефективності використання ресурсів. Інноваційний процес в агропродовольчому комплексі України в даний час характеризується істотною обмеженістю застосування інноваційних технологій, переважанням у практиці аграрного господарювання ресурсовитратних схем виробництва. Згідно з даними Національної аграрної академії наук, у даний час не більше 15 % агроформувань застосовують проривні технології світового рівня [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі інноваційного розвитку сільського господарства присвячено чимало наукових праць як відомих учених, так і молодих науковців [1—4]. Теоретико-методологічні положення та прикладні аспекти інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах досліджувались у працях науковців В.Г. Андрійчука, О.І. Дація, В.О. Заготова, М.В. Зубця, С.М. Ілляшенка, М.І. Кісіля, М.Ф. Кропивка, М.І. Лобанова, П.М. Макаренка, М.Й. Маліка, Л.І. Михайлової, Ю.Н. Новікова, П.Т. Саблука, О.В. Шубравської та ін. Але, на нашу думку, прикладний аналіз інноваційної діяльності на рівні аграрної галузі та окремих підприємств не вичерпав себе і потребує постійної актуалізації на тлі динамічного розвитку уявлень про напрями і засоби інноваційного розвитку суб'єктів господарювання.

Формулювання цілей статті. На меті нашого дослідження стоїть вивчення закономірностей економічного розвитку підприємств країни та висвітлення і економічне обґрунтування шляхів ефективного інноваційно-інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Досягнутий рівень розвитку технологій у цілому та в сільському господарстві зокрема потребує значних капітальних інвестицій для дотримання відповідності між потенціалом і реальним рівнем розвитку галузей. Інвестування інноваційної діяльності на різних етапах її здійснення є важливою передумовою стабілізації та конкурентоспроможності вітчизняного виробництва.

На жаль, на даний момент вітчизняна статистика офіційно не фіксує факти впровадження інновацій на сільгоспприємствах, тому для аналізу інноваційної активності в реальному аграрному виробництві доводиться користуватися непрямими показниками, що свідчать про рівень впровадження інновацій у ній. Такими показниками, зокрема, є обсяг капітальних інвестицій.

Аналіз динаміки обсягів ВВП і капітальних інвестицій за період з 2001 по 2014 рр. в Україні дозволяє виділити 2 підперіоди: 2001–2008 та 2009–2014, — вони відповідають двом коротким економічним циклам розвитку в межах загальної фази підйому середнього циклу, що триває з 2001 р. Тенденції зміни обсягу ВВП і капінвестицій в економіку України у цілому повторюють одна одну. Виключенням став 2008 рік, коли обсяги інвестування продовжували зростати, а валовий продукт «упав». Обсяг ВВП і обсяг інвестицій у 2014 р. (за попередніми даними) матиме тенденцію до зниження.

У сільському господарстві короткі цикли виражені не так яскраво, однак наслідки фінансово-економічної кризи 2008 р. позначилися на показниках 2009 р. У подальшому галузь демонструвала відносну стабільність до 2013 р. (рис. 1).

Перспективність інвестицій у сільгоспвиробництво підтверджується зіставленням частки таких інвестицій з часткою галузі в ВВП країни протягом 2001—2013 рр. На 1 % частки у інвестиціях у середньому припадало 2,3 % частки у ВВП. До 2008 р. відбувалося планомірне зростання економіки країни, відповідно частка галузі у ВВП знижувалася, поступово наближаючись до частки в інвестиціях. Але вже у 2008 р. з падінням промислового виробництва частка сільського господарства у ВВП різко виросла й «відірвалася» від частки в обсягах капітального інвестування. Оцінивши коефіцієнти еластичності ВВП, створеного в сільському господарстві, за обсягом капітальних інвестицій у галузь, ми побачили, що в середньому приріст інвестицій на 1 % забезпечував приріст ВВП на 380 %.

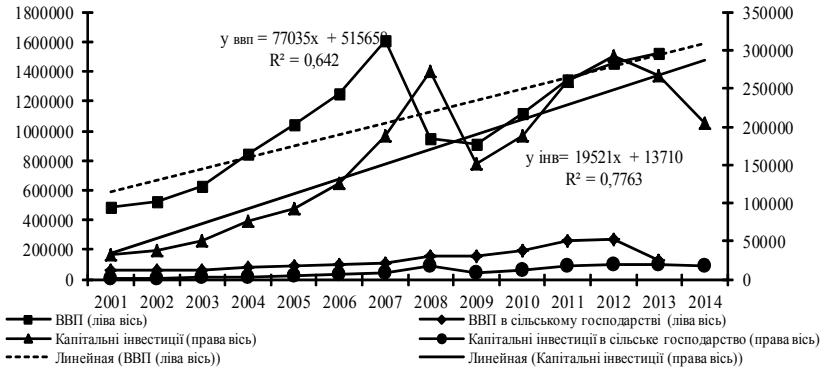

Рис. Обсяг валового внутрішнього продукту та капітальних інвестицій в економіці України за період 2001–2014 рр., млн грн*

* Джерело: складено автором на основі даних Держкомстату України.

Крім власне обсягу інвестування важливим є його напрям. Найбільшу віддачу, як правило, забезпечують інвестиції в інноваційні засоби виробництва. Дослідження ресурсного забезпечення сільгоспвиробництва свідчать, що запровадження сучасних технологій і засобів виробництва доступне сьогодні незначній частці виробників — переважно холдинговим структурам, які мають достатнє фінансове забезпечення, у тому числі і за рахунок вільнішого доступу до механізмів державної підтримки завдяки потужному лобі в урядових структурах.

Ми зосередимо увагу на тих напрямках інноваційного інвестування, які можуть бути використані широким колом сільгосппідприємств, тобто не потребують значних капітальних інвестицій і водночас є ресурсозберігальними. Одним із таких напрямів є елементи точного землеробства, що дозволяють врахувати неоднорідності в межах кожного поля, а відповідно і мінімізувати витрати. Для оцінки і детектування названих неоднорідностей використовуються системи глобального позиціонування GPS, спеціальні датчики, аерофотознімки і знімки з супутників, а також спеціальні програми для агроменеджменту на базі геоінформаційних систем. Зібрані дані використовуються для точнішої оцінки оптимальної густоти висіву, розрахунку норм внесення добрив і засобів захисту рослин, точнішого прогнозу врожайності і фінансового планування. Дана концепція вимагає обов'язково приймати до уваги локальні особливості ґрунту, кліматичні умови [5].

Одним з ефективних напрямів точного землеробства є диференційне внесення мінеральних добрив, яке дозволяє значно скорочувати затрати на купівлю добрив. Диференційоване внесення компенсаційних норм добрив для мінералізації рослинних залишків дозволяє економити на 1 га більше 15 доларів, а також раціонально розподіляти добрива по полю і повертати в ґрунт після-жнивні рештки з основними елементами живлення. Це, в свою чергу, дозволяє заощадити від 120 до 300 доларів на гектарі залежно від зібраної культури [6].

Точне землеробство передбачає два режими внесення продуктів (добрив, агрохімікатів) — off-line і on-line. Режим off-line передбачає попередню підготовку на стаціонарному комп'ютері карти-завдання, в якій містяться просторово прив'язані з допомогою GPS дози агрохімікатів для кожної елементарної ділянки поля. У ТОВ агрофірмі «Подолівська» Барвінківського району Харківської області, на матеріалах якої ми побудували своє дослідження, з 2012 р. використовується новітня техніка. Ми пропонуємо розглянути систему автоматизованого контролю за внесенням добрив FIELD IQ для режиму внесення off-line, яка коштує в Україні 63112 грн/шт, але для роботи даної системи необхідний ще GPS Trimble CFX 750 — його ціна 42275 грн/шт¹.

Агротехнічний аналіз ґрунтів на замовлення підприємства може проводити ВАТ «Український Центр екології ґрунтів», яке надає послуги з формування електронної карти поля, яка безпосередньо необхідна для диференційованого внесення добрив [7].

Для оцінки інвестиційного проекту з упровадження елементів точного землеробства ми використали систему показників (табл. 1).

Наведені розрахунки показують, що всі критерії ефективності свідчать на користь запропонованого проекту:

- 1) чистий дисконтований дохід (*NPV*) перевищує суму інвестицій (*IC*),
- 2) відповідно індекс рентабельності інвестицій (*PI*) більше 1;
- 3) термін окупності складе 2 роки, що менше терміну, на який розрахований проект;
- 4) внутрішня норма прибутку проекту перевищує ставку дисконту.

¹ Ціни приймалися нами, виходячи з курсу національної валюти станом на 1.01.2015.

Таблиця

ВИХІДНІ ТА РЕЗУЛЬТАТИВНІ ПОКАЗНИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИПРОЕКТУ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ FIELD IQ У ТОВ АГРОФІРМА «ПОДОЛІВСЬКА»

Показник	Рік реалізації проекту		
	1	2	3
Річна виручка, тис. грн	7736,4	8448,2	9225,4
Витрати на виробництво продукції, тис. грн	7495,5	7718,5	7948,1
Амортизаційні відрахування	144,6667	144,6667	144,6667
Прибуток до оподаткування, тис.грн	240,9	729,7	1277,4
Сума податків	3,59	3,59	3,59
Прибуток після оподаткування, тис.грн	237,31	726,14	1273,76
Чисті грошові надходження, тис. грн	381,98	870,81	1418,43
Чистий наведений ефект (NPV)	871,75		
Індекс рентабельності інвестицій (PI)	2,22		
Термін окупності проекту (PP)	2		
Коефіцієнт ефективності інвестицій (ARR)	124,7		
Внутрішня норма прибутку проекту (IRR)	44,7		

Отже, за всіма критеріями проект є прийнятним.

Режим реального часу (on-line) передбачає попереднє визначення агрономічних вимог щодо виконання операції з внесення добрив і меліорантів, а відповідна доза визначається безпосередньо під час виконання операції. Для внесення добрив за даного режиму доцільно застосувати систему GreenSeeker — інтегрована оптично-сенсорна система внесення, яка в реальному часі визначає стан культури і на основі цього, диференційовано вносить необхідну кількість азоту. Оскільки в ТОВ агрофірма «Подолівська» використовують самохідні обприскувачі, то доцільним було б придбання GreenSeeker RT200 для розкидача з використанням 4-х датчиків, за ціною 37375 грн [8].

Розрахувавши загальну суму економії від диференційного внесення добрив [9], ми з'ясували, що на площі посівів 1078,80 га при застосуванні диференційного внесення добрив можлива економія в розмірі 398,79 тис. грн або 12 %, а якщо застосувати технологію точного землеробства на всій посівній площі ТОВ «Агрофірма «Подолівська», економія буде становити 5839,21 тис. грн. Паливо є одним з найбільших витрат підприємств з великим парком транспорт-

них засобів. На даний час у ТОВ агрофірма «Подолівська» автомобілі обладнані лічильниками витрат палива, що мають GPS-навігацію і дозволяють встановлювати перевитрату пального протягом доби, а також зберігати цю інформацію для подальшого використання. Як показують розрахунки, витрати бензину на 100 га сільськогосподарських угідь у досліджуваному підприємстві становили в 2013 р. 398,84 кг, що на 614,43 кг менше, ніж у середньому по сільськогосподарських підприємствах України. За даними автомобільних лічильників у 2013 р. перевитрати палива в ТОВ Агрофірма «Подолівська» становили лише 4 % (що є цілком допустимим з урахуванням стану сільських доріг).

Висновки. Інвестування інноваційної діяльності на різних етапах її здійснення є важливою передумовою стабілізації та конкурентоспроможності вітчизняного виробництва. Особлива перспективність інвестицій у сільгоспвиробництво підтверджується розрахунками: протягом 2001–2013 рр. коефіцієнт еластичності ВВП, створеного в сільському господарстві, за обсягом капітальних інвестицій у галузь становив у середньому 380, тобто приріст інвестицій на 1 % супроводжувався приростом ВВП на 380 %.

Запровадження сучасних технологій і засобів виробництва доступне сьогодні незначній частці виробників. Першочерговими, на нашу думку, напрямками інноваційного інвестування, які можуть бути використані широким колом сільгоспідприємств, є такі, що не потребують значних капітальних інвестицій і водночас є ресурсозберігальними. Одним із таких напрямів є елементи точного землеробства. Дослідження, проведене на матеріалах ТОВ агрофірми «Подолівська» Барвінківського району Харківської області, засвідчило високий рівень ефективності впровадження інноваційних технологій, а саме: 1) системи автоматизованого контролю за внесенням добрив FIELD IQ для режиму внесення off-line; 2) системи GreenSeeker для внесення добрив у режим ion-line.

Запропонований проект є придатним не виключно для агрофірми «Подолівська», він є достатньо універсальним і може бути застосований іншими підприємствами, незалежно від розмірів і організаційно-правової форми.

Література

1. Інноваційні трансформації аграрного сектора економіки : [монографія] / [Шубравська О. В., Молдован Л. В., Пасхавер Б. Й. та ін.] ; за ред. О. В. Шубравської; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. — К., 2012. — 496 с.

2. Ширма В. В. Організація інноваційного забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств / В. В. Ширма // Економіка та управління АПК. — 2013. — Вип. 10. — С. 197.

3. Чорна М. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств : монографія / М. В. Чорна, С. В. Глухова. — Харків : ХДУХТ, 2012. — 210 с.

4. Мартинюк М. А. Інновації в сільському господарстві / М. А. Мартинюк, Т. М. Ратошнюк // Наука й економіка. — 2014. — № 2 (34). — С. 94—98.

5. Впровадження систем точного землеробства для вашого підприємства. Команда компанії «АгроСіф» [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://agrosif.com.ua/enquiry/>.

6. «Дружба-Нова» — пионер точного земледілля в Україні / 26 октября 2012 / Национальный агропортал. [Электронный ресурс] — Режим доступу: <http://latifundist.com/istorii-uspeha/36878-druzhba-nova-pioner-tochnogo-zemledeliya-v-ukraine>.

7. ООО «Украинский Центр Экологии Почв» предлагает новую технологию агрохимического обследования почв [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://mapexpert.com.ua/index_ru.php?id=26&table=Usluga_Product.

8. Системы дифференцированного внесения удобрений № 1 — Green Seeker [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://agriland.ua/index.php/uk/differtilizer/66-green-seeker>.

9. Шарко И.А. Оценка и пути повышения эффективности использования ресурсного потенциала сельскохозяйственных предприятий / И.А. Шарко, А.В. Козьбан // Материалы междунар. науч.-практ. конф. молодых учёных и специалистов «Инновационные технологии и технические средства для АПК» (Россия, Воронеж, 27—28 марта 2014 г.). — Ч. I. — Воронеж: ФГБОУ ВПО Воронежский ГАУ, 2014. — С. 68—73.

References

1. Shubravska, O., Moldovan, L., Pashaver, B., et al. (2012). Innovative transformation of the agricultural sector Kiyv, National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Economics and Forecasting.

2. Shirma, V. (2013) Organization of the functioning of the innovative farms // Economy and management of agribusiness. — 10 — S. 197—202.

3. Chorna, M., Glukhova, S. (2012) Evaluation of innovation activity. Kharkov, Kharkiv State University of Food Technology and Trade.

4. Martyniuk, M., Ratoshnyuk T. (2014) Innovations in Agriculture. Science and Economics. 2 (34), 94 — 98.

5. Vprovadzhennya precision farming systems for your business. The team of «AhroSif». Retrieved from <http://agrosif.com.ua/enquiry/>.

6. «New Friendship» — Pioneer accurate zemledelyya in Ukraine, 26 October, 2012. National agrarian portal. Retrieved from <http://latifundist.com/istorii-uspeha/36878-druzhba-nova--pioner-tochnogo-zemledeliya-v-ukraine>.

7. LLC «Ukrainian Center for Soil Ecology» offers new technology ahrohymycheskoho Surveying soil. Retrieved from http://mapexpert.com.ua/index_ru.php?id=26&table=Usluga_Produkt.

8. Systems of differential fertilizer number 1 — Green Seeker. Retrieved from <http://agriland.ua/index.php/uk/differtilizer/66-green-seeker>.

9. *Sharko, I., Kozban, A.* (2014) Evaluation and ways to improve the efficiency of use of resource potential of agricultural enterprises. Materials of international scientific-practical conference of young scientists and specialists»Innovative technologies and technical means for agriculture». Part I. Voronezh, Voronezh State Agrarian University, P. 68—73.

Статтю подано до редакції 02.03.15 р.

УДК 330.837: 338.432

*М. В. Штань, аспірантка
Національна академія управління*

АКТИВІЗАЦІЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

*M. Shtan, Post-graduate student
National Academy of Management*

STIMULATE INVESTMENT IN THE AGRICULTURAL HOLDING IN ECONOMY OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ. У статті зроблено спробу проаналізувати особливості інвестиційної діяльності агрохолдингів. Розкрито проблеми та визначено перспективи активізації процесів інвестування підприємствами холдингового типу в аграрному секторі економіки України.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: холдинг, АПК, інвестування, інтеграція.

ANNOTATION. This article attempts to analyze the features of investment holdings. The problems and prospects for active processes defined investment companies of holding type in the agricultural sector of Ukraine.

KEYWORDS: holding, agriculture, investment, integration.